

HÂKİMİYET GAZETESİ VE İSTİKLAL GAZETESİ EKSENİNDE 1952 - 1959 YILLARINDA KAYSERİ'DE ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

 Murat AKGÜMÜŞ^a

Öz

Türkiye, 30 Ağustos 1922'de Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nde kazanılan zaferle bağımsızlığına kavuşmuştur. 30 Ağustos Zaferi, Türk tarihinde önemli bir zafer olarak yerini almıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra 30 Ağustos Zafer Bayramı ilk kez 1924 yılında Afyon'da kutlanmıştır. 1926 yılında Meclis'ten geçen kanunla 30 Ağustos, ordu bayramı olarak kabul edildi. Daha sonra Milli Savunma Bakanlığı tarafından yayınlanan genelgeyle 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın nasıl kutlanacağı belirtildi. 30 Ağustos Zafer Bayramı, ülkemizde 1926 yılından bu yana her yıl resmi ve milli bir bayram olarak kutlanmaktadır. 30 Ağustos Zafer Bayramı, ülkemizin bağımsızlığının nasıl kazanıldığını, Kurtuluş Savaşı sırasında karşılaşılan zorlukları belirtmek ve milli değerleri Türk milletine kazandırmak amacıyla kutlanmıştır. Kayseri'de 1926 yılından itibaren coşkuyla kutlanmaya başlayan 30 Ağustos Zafer Bayramı, Demokrat Parti döneminde de aynı coşkuyla kutlanmıştır. Bu çalışmada Kayseri'de yayımlanan gazetelerden, Kayseri gazetesi, İstiklal gazetesi ve Hâkimiyet gazetesi incelenmiştir. Bu makalede Kayseri gazetesi, Hâkimiyet gazetesi ve İstiklal gazetesi ekseninde; 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında Kayseri'de düzenlenen 30 Ağustos Zafer Bayramı törenlerinde hangi programların yapıldığı, tören konuşmalarında nelerin vurgulandığı, Kayserililerin Zafer Bayramı'na nasıl katıldığı gibi konular incelenip, değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Zafer Bayramı, Kayseri gazetesi, Hâkimiyet gazetesi, İstiklal gazetesi, Kayseri.

VICTORY DAY CELEBRATIONS IN KAYSERİ IN THE YEARS 1952 - 1959 ON THE AXIS OF HÂKİMİYET NEWSPAPER AND İSTİKLAL NEWSPAPER

Abstract

Turkey has gained its independence with the victory in the Battle of the Commander-in-Chief on August 30, 1922. The August 30 Victory has took its place as an important victory in Turkish history. After the proclamation of the Republic, 30 August Victory Day has celebrated for the first time in Afyon in 1924. With the law passed by the Parliament in 1926, August 30 has accepted as Army festal. Later, with the circular published by the Ministry of National Defense, it has stated how the 30 August Victory Day would be celebrated. August 30 Victory Day has been celebrated every year as an official and national holiday in our country since 1926. August 30 Victory Day has been celebrated to indicate how our country's independence

^aDr., T.C. Adalet Bakanlığı, murat.akgumus@adalet.gov.tr

Makale Geliş Tarihi: 12.02.2024, Makale Kabul Tarihi: 24.05.2024

was gained, the difficulties encountered during the War of Independence, and to bring national values to the Turkish nation. 30 August Victory Day, which started to be celebrated with enthusiasm in Kayseri since 1926, was also has celebrated with the same enthusiasm during the Democratic Party period. In this study, Kayseri newspaper, İstiklal newspaper and Hâkimiyet newspaper, among the newspapers published in Kayseri, were examined. In this study, on the axis of Kayseri newspaper, Hâkimiyet newspaper and İstiklal newspaper; Issues such as what programs were made in the 30 August Victory Day ceremonies held in Kayseri in 1930-1945 and 1952-1959, what was emphasized in the ceremony speeches, how the people of Kayseri participated in the Victory Day has been examined and evaluated.

Key Words: Victory Hols, Kayseri Newspaper, Hakimiyet Newspaper, İstiklal Newspaper, Kayseri.



Giriş

Milli Bayram ulus devlet temelinde milli duyguları ifade etmek için yapılan bir dizi kutlama ve etkinlikleri ifade etmektedir. Milli bayramlar, Osmanlı Devleti’nin son döneminden itibaren kutlanmaya başlanmıştır. Milli bayramlar, Cumhuriyet döneminde de kutlanmaya devam edilmiştir (Altuncuoğlu & Saydan 2023, s. 146). Bu doğrultuda Cumhuriyet döneminde ulusal bayramlar ve genel tatil günleri ile ilgili ilk düzenleme 1935 yılında yapılmıştır. Resmi gazetede yayınlanan 3017 sayılı 2739 kararda yer alan *Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkındaki Kanun* gereğince: Madde 1- Ulusal Bayram yalnız Cumhuriyetin ilan edildiği 29 ilkteşrin günüdür. Türkiye içinde ve dışında Devlet adına yalnız o gün tören yapılır. Bayram 28 teşrin öğleden sonra başlamak üzere 29 ve 30 günleri devam eder. Madde 2- Zafer Bayramı, istiklal savaşında son zaferin kazanıldığı 30 Ağustos günü (bu gün Milli Müdafaa Vekilliği tarafından hazırlanacak programa göre tören yapılır). B- Ulusal Egemenlik Bayramı 22 Nisan öğleden sonra ve 23 Nisan günüdür. C- Bahar Bayramı, Mayısın ilk günüdür. D- Şeker Bayramı üç gündür. E- Kurban Bayramı dört gündür. F- Yılbaşı günü, her yılın birinci kanun 31’inci günü öğleden sonra ve ikinci kanunun birinci gündür. Bu maddede yazılı tatil günlerinde ve birinci maddede yazılı Ulusal Bayramın 28 ve 30 ilkteşrin günlerinde hususi yerlerin kapanması mecburi değildir. Meclis tarafından kabul edilen bu kanunla beraber ülkemizde ulusal bayram ve dini bayram günleri tatil ilan edilmiştir. Bu kanunla ulusal bayramlara ve dini bayramlara gereken önemi verilmiştir. Bu kanunla beraber 30 Ağustos Zafer Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik Bayramı 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 1 Mayıs Bahar Bayramı resmi tatil ve bayram günleri olarak ilan edilmiştir (R. Gazete, “*Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun*” Kabul Tarihi: 27.05.1935 Kanun No: 2739, s. 5262). Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin ulusal bayramlar ve resmi tatil günleri ile ilgili 1935 yılında çıkardığı 2739 Sayılı Kanununa 1938 yılında ilave yapılmıştır. Resmi gazetede yayınlanan 3950 sayılı 3466 kararda belirtildiği üzere *Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller hakkında 2739 sayılı Kanuna Ek Kanun*, gereğince, Madde 1 G- Gençlik ve Spor Bayramı Mayısın 19’uncu günüdür. Böylelikle 19 Mayıs günü de resmi tatil ve bayram günü olarak belirlenmiştir (R. Gazete, “*Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanuna Ek Kanun*” Kabul Tarihi: 20.06.1938 Kanun No: 3466, s. 10159).

30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları, ilk kez 30 Ağustos 1924 tarihinde Afyon’da yapılmıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Afyon’da düzenlenen Zafer Bayramı kutlamalarına katılarak Zafer Bayramı kutlamalarına öncülük etmiştir (Tuncel 1972, s. 9). 30 Ağustos Zafer Bayramı, 1926 yılından

itibaren her yıl düzenli bir şekilde kutlanmaya başlanmıştır. 30 Ağustos Zafer Bayramı, 1935 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kabul ettiği kanun ile resmi tatil ilan edilmiştir. Bunun üzerine, Zafer Bayramı daha coşkulu bir şekilde geniş katılımlı bir bayram olarak kutlanmıştır. 30 Ağustos Zafer Bayramı, Milli Savunma Bakanlığı uhdesinde bir ordu bayramı olarak kutlanmıştır. 30 Ağustos Zafer Bayramı 1926 yılından itibaren Kayseri'de de kutlanmaya başlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren coşku ve neşe içerisinde kutlanmaya başlayan 30 Zafer Bayramı, 1950'li yıllarda da aynı coşku ve neşeyle kutlanmıştır. Kayseri gazetesi, İstiklal gazetesi ve Hâkimiyet gazetesi değerlendirildiğinde, 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında Kayseri'de Zafer Bayramının; askeri erkân, mülki erkân, öğrenciler ve vatandaşların katılımıyla şan ve şerefine yakışır bir şekilde kutlandığı görülmüştür. Zafer Bayramı, Kayserililerin milli birlik, beraberlik duygusunu pekiştirmiş, milli değerleri benimsemesini, milli değerlere sahip çıkmasını sağlamıştır (Akgümüş, 2023, s. 374, 378).

Cumhuriyet ideolojisi doğrultusunda ortaya çıkan halkevleri, Cumhuriyetin değerlerini ve kazanımlarını halka vermek üzere ekonomik, sosyal, kültürel eğitim kurumu olarak faaliyet göstermiştir. Halkevleri, Türk Ocakları modelinin yeni bir yapılanması olarak ortaya çıkmıştır (Turan, 2002, s. 82). Kayseri Halkevi, 1932-1951 yıllarında Zafer Bayramı kutlamalarına ev sahipliği yapmıştır. Kayseri Halkevi, Zafer Bayramı ile beraber Ulusal Egemenlik Bayramı, Cumhuriyet Bayramı, Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramına da ev sahipliği yapmıştır. Kayseri Halkevi, milli bayramlarda gerçekleştirdiği etkinliklerle Kayserililerin vatan ve millet sevgisini artırmış, milli değerleri, Atatürk ilke ve inkılaplarını benimsemesini sağlamıştır. Kayserililer de Halkevinin milli bayram kutlamalarına gereken ilgi ve alakayı göstermiştir (Şanal, 2006, s. 292).

Bu çalışmada Kayseri gazetesi, Hâkimiyet gazetesi ve İstiklal gazetesi ekseninde; 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında Kayseri'de 30 Ağustos Zafer Bayramı, merasim ve tören ve kutlamalarının nasıl yapıldığına dair ilgili bilgi verilmiş ve değerlendirme yapılmıştır. Kayseri gazetesi, İstiklal gazetesi ve Hâkimiyet gazetesinde yer alan haberler doğrultusunda Cumhuriyet ilk zamanlarından itibaren Kayseri'de 30 Ağustos Zafer Bayramı'nı nasıl idrak edildiği ve nasıl değerlendirildiği ortaya konulmuştur (Kayseri gazetesi, Hâkimiyet gazetesi ve İstiklal gazetesi hakkında)¹

A. ÇALIŞMANIN AMAÇ VE YÖNTEMİ

Bu araştırmanın temel amacını Cumhuriyetin ilk yarısında Kayseri'de Zafer Bayramı kutlamalarının incelenmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda Kayseri'de yayımlanan gazetelerden ve

¹ Bu çalışmada yararlanılan Kayseri gazetesi, 1914 yılında yayımlanmaya başlamıştır. Kayseri gazetesi, 1922 yılına kadar düzenli bir şekilde yayımlanmıştır. 1922 yılında yayın hayatına ara veren Kayseri gazetesi, 1925 yılından 1949 yılına kadar aralıksız yayımlanmıştır. Kayseri gazetesi, 1926-1949 yıllarında Kayseri'de Zafer Bayramı kutlamalarına geniş ölçüde yer vermiştir. Bu nedenle Kayseri gazetesinin 1930-1945 yıllarından yayımlanan nüshaları incelenerek bu çalışmada yer verilmiştir. Hâkimiyet gazetesi günümüzde yayımlanmaya devam etmektedir. Hâkimiyet gazetesinin 1952-1959 yılları arasında yayımlanan nüshaları incelenerek bu çalışmada kullanılmıştır. 1952 yılından itibaren yayımlanmaya başlayan İstiklal gazetesi, 1960 yılından yayın hayatına son vermiştir. İstiklal gazetesi, günümüzde yayımlanmaya devam etmektedir. İstiklal gazetesinin 1952-1955 yılları arasında yayımlanan nüshaları incelenerek bu çalışmada yer verilmiştir. Kayseri gazetesi, Hâkimiyet gazetesi ve İstiklal gazetesi, Zafer Bayramı kutlamaları ve törenlerine manşette ve iç sayfalarda geniş bir şekilde yer vermiştir.

çeşitli kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında Kayseri’de Zafer Bayramı kutlamaları, bilimsel bir bakış açısıyla ele alınıp, değerlendirilmiştir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi doğrultusunda konuyla alakalı gazete haberleri ve kaynaklar temin edilmiştir. Nitel veri toplama teknikleri doğrultusunda süreli yayınların ve araştırma eserlerin doküman incelemesi yapılmıştır. Bu çalışmada incelenen en önemli kaynak süreli yayınlar olmuştur. Süreli yayınlardan Kayseri gazetesinin, İstiklal gazetesinin ve Hâkimiyet gazetesinin sayıları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Süreli yayınların değerlendirmeye Kayserililerin 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamalarına verdiği önem ve milli bayramları kutlama biçimi ortaya konulmuştur.

Bu çalışmayla Kayseri’nin yakın dönemine tarihine ışık tutulmuş, günümüz Kayseri’sinin sosyal, kültürel hayatı ve milli değerleri ortaya konulmuştur. Bu makaleyle okuyucular, Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Kayseri’de Zafer Bayramı kutlamalarının nasıl yapıldığını anlamış olacaktır. Bu çalışmayla Kayseri’nin yakın dönemine ışık tutulmuş, vilayetin tarihi ve kültürel geçmişi günümüze aktarılarak, vilayetin geçmişiyle tarihi ve kültürel bir bağ kurulmuştur. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan bu çalışmada 1930 yılından 1959 yılına kadar yayınlanan gazete haberine yer verilmiştir. Bununla beraber bu makalede tez, makale, kitap gibi araştırma eserlerle desteklenmiştir.

B. 1930 VE 1945 YILLARINDA ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

Bu bölümde Kayseri gazetesi ekseninde 1930-1945 yıllarında Kayseri’de Zafer Bayramının nasıl ve ne şekilde kutlandığına dair bilgi yer verilmiştir. Bu doğrultuda 1930, 1934, 1937, 1940, 1944 ve 1945 yıllarında Kayseri’de Zafer Bayramı kutlamalarına yer verilmiştir. Böylece okuyucuların, 1952 yılı öncesinde Kayseri’de Zafer Bayramı kutlamalarıyla ilgili bir fikir edinmesi amaçlanmıştır.

Zafer Bayramı, Milli Savunma Bakanlığı uhdesinde 1926 yılından itibaren ordu bayramı olarak kutlanmaya başlanmıştır. Kayseri gazetesinde yer alan habere göre: 1930 yılı 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları, Büyük Taarruzun 8. yılına denk gelmiştir. Zafer Bayramı, Kayseri’den Başkomutanlık Meydan Muharebesine katılan gazilerle birlikte coşku ve neşeyle içerisinde kutlanmıştır. Zafer Bayramı, Kolordu Komutanlığı ve şehir meydanında düzenlenen programla kutlanmıştır. Kolordu Komutanı, 30 Ağustos günü bayram tebriklerini kabul etmiştir. Vali, Kolordu Komutanı, Belediye Reisinin Cumhuriyet Meydanı’na gelmesiyle resmi tören ve merasim başlamıştır. Zafer Bayramı münasebetiyle Kolordu Komutanı ve genç bir subay günün anlam ve önemi belirten birer konuşma yapmıştır. Konuşmaların ardından geçit resmi ve merasim yapılmıştır (Kayseri, “Zafer Bayramı”. 1 Eylül 1930: 2). 1934 yılı Zafer Bayramı, büyük zaferin 12. yılına denk gelmiştir. Kayseri gazetesinde yer alan habere göre: Zafer Bayramı, Kolordu Komutanlığı uhdesinde bir ordu bayramı olarak kutlanmıştır. Kolordu Komutanı Ali Hikmet Paşa, 30 Ağustos günü şehir meydanını dolduran kalabalığa hitap etmiştir. Ali Hikmet Paşa: “30 Ağustos Zaferinin öneminden, Kayseri’nin sorunlarından bahsederek, Kayseri’nin imar ve iskânına değinmiştir.” Ali Hikmet Paşa’nın konuşmasından sonra asker ve öğrenciler geçit resmi düzenlemiştir. Kayseri Halkevi, de Zafer Bayramı için etkinlik ve program düzenlenmiştir. Kayseri Halkevi, Zafer Bayramı kutlamaları, saat: 14:00’da başlamış, gece geç saatlere kadar devam etmiştir (Kayseri, “Zafer Bayramı Candan Kutlandı”, 3 Eylül 1934: 1).

Kayseri gazetesinde yer alan bir başka habere göre: Zafer Bayramı münasebetiyle, 1937 yılında Kolordu Komutanlığı, Kayseri Halkevi, Cumhuriyet Meydanı, Orduevi ve Sümer Bez Fabrikası'nda tören ve etkinlikler düzenlenmiştir. 30 Ağustos Zafer Bayramı'na yaraşır bir şekilde şehir baştanbaşa bayraklarla süslenmişti. Zafer Bayramı kutlamaları, saat: 12:00'da Nahiye Kışlası önünden yapılan top atışlarıyla başlamıştır. Kolordu Komutanı, saat: 14:00'da bayram tebriklerini kabul etmiştir. Daha sonra Kolordu Komutanı, mülki, askeri erkân, vatandaşlar ve öğrencilerin katılımıyla, Zafer Bayramı, saat: 15:00'da şehir meydanında kutlanmıştır. Zafer Bayramı münasebetiyle Korgeneral Mümtaz Aktay ve Kayseri Lisesi'nden bir öğrenci konuşma yapmıştır. Konuşmaların ardından dernekler, öğrenciler ve askerler tarafından geçit merasimi düzenlenmiştir. Aynı zamanda askerler tarafından gece fener alayı düzenlenmiştir. Bununla beraber Zafer Bayramı dolayısıyla Orduevi, Sümer Bez Fabrikası ve Kayseri Halkevi'nde balo, müsamere, gösteri tertip edilmiştir (Kayseri, "30 Ağustos Zafer Tayyare Bayramı Pek Parlak Bir Surette Kutlanmıştır", 1 Eylül 1937: 1). Kayseri Halkevi Başkanı Naci Özsan, Zafer Bayramı münasebetiyle 30 Ağustos 1937 Pazartesi akşamı konferans vermiştir. Aynı zamanda Kayseri Halkevi'nde, müzik eğlence programı, oyun havaları tertip edilmiş ve "*Tarih Utandı*" adlı bir piyes sergilemiştir. Kayseri Halkevi, etkinlikleri sayesinde gençlerin, vatanseverlik duygusu bir kat daha artmıştır (Kayseri, "Halkevinde Müsamere", 6 Eylül 1937: 1).

1940 yılında Kayseri gazetesinde yer alan habere göre: Zafer Bayramı, büyük zaferin 18 yılına denk gelmiştir. 30 Ağustos Zafer Bayramı'ndan önce şehrin cadde ve sokakları, kamu binaları bayraklarla süslenmişti. Zafer Bayramı kutlamaları, sabah saat: 10:30'da başlamıştır. Zafer Bayramı tören ve kutlamaları, sivil ve askeri erkânın Cumhuriyet Meydanı'na gelmesi üzerine başlamıştır. Cumhuriyet Meydanı'ndaki Zafer Bayramı kutlamalarına; 300 kişilik bir asker taburu, fabrika müstahdemi ve hastabakıcı kursunu tamamlayan hemşireler ve öğrenciler, iştirak etmiştir. Kolordu Komutanı günün anlam ve önemi belirten bir konuşma yapmıştır. Askerler, hemşireler ve öğrenciler geçit merasimi düzenlenmiştir. Aynı zamanda askerler tarafından, gece vakti fener alayı tertip etmiştir (Kayseri, "Aziz Yurttaşlar: Zafer ve Tayyare Bayramımız Kutlu Olsun!", 2 Eylül 1940:1).

Kayseri gazetesinde yer alan habere göre: 1944 yılında Kayseri'de 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın geniş katılımlı bir bayram olarak kutlandığı görülmektedir. Kolordu Komutanı, 30 Ağustos Zafer Bayramı tebrikleri kabul ettikten sonra Kolordu Komutanı, mülki ve askeri erkânın şehir meydanına gelmesi üzerine tören başlamıştır. Askeri erkân, sivil erkân ve dernekler şehir meydanında yer alan Atatürk anıtına çelenk bırakmıştır. Zafer Bayramı münasebetiyle Kolordu Komutanı ve genç bir subay günün anlam ve önemi belirten birer konuşma yapılmıştır. Askerler ve öğrencilerin düzenlediği geçit resmiyle Zafer Bayramı sona ermiştir. Zafer Bayramı günü Orduevi ve Kayseri Halkevi'nde birer kutlama programı tertip edilmiştir (Kayseri, "*Zafer Bayramı Çok Neşeli Geçti, Şehir baştanbaşa Bayraklarla Donatıldı. Atatürk Abidesine Çelenkler Konuldu*". 31 Ağustos 1944: 1). 1945 yılı Zafer Bayramı kutlamalarıyla ilgili Kayseri gazetesinde yer alan habere göre: 30 Ağustos günü şehir bayraklarla süslenmişti. 30 Ağustos Zafer Bayramı tüm yurttaki olduğu gibi Kayseri'de de parlak bir merasimle kutlanmıştır. Kolordu Komutanı, Zafer Bayramı münasebetiyle saat: 10:00'da tebrikleri kabul etmiştir. Vali Raşit Demirtaş, CHP İl Başkanı, Belediye Başkanı ve Kolordu Komutanı Seyfettin Aykuter'in Cumhuriyet Meydanı'na gelmesi üzerine 30 Ağustos töreni başlamıştır. Kolordu Komutanı Seyfettin Aykuter ve genç bir subay günün anlam ve önemi belirten birer konuşma yapmıştır. Konuşmaların ardından askerler, öğrenciler ve

dernekler geçit resmi düzenlemiştir. Zafer Bayramı münasebetiyle Orduevi ve Kayseri Halkevi’nde birer program tertip edilmiştir. Asker tarafından gecede fener alayı düzenlenmiştir. (Kayseri, “30 Ağustos Zafer Bayramımız Her Tarafta Coşkunun Tezahüratla Kutlandı”, 3 Eylül 1945: 1-2).

Zafer Bayramı ile ilgili Kayseri gazetesinde yer alan haberlerden, 1930-1945 yıllarında 30 Ağustos Zafer Bayramı’nın, şan ve şerefine yakışır bir şekilde, coşku ve neşe içerisinde, milli bir hisle kutlandığı görülmektedir. Kayseri gazetesinde yer alan haberlerden, Zafer Bayramı kutlamalarına asker, öğrencilerin ve halkın yoğun bir katılım gösterdiği anlaşılmaktadır. 30 Ağustostan önce hazırlıklar yapılarak şehrin her yerinin bayraklarla süslediği, şehir meydanının kutlamalar için hazır hale getirildiği görülmüştür. Esasen Kayseri halkı, ülkemizin istiklalini kazandığı bu milli güne gereken ilgi ve alakayı göstermiştir. Kayserililer, 30 Ağustos Zafer Bayramı günü şehir meydanını hınca hınç doldurmuş, evlerini bayraklarla süslemiştir. Vatansever Kayserililerin, bu anlamlı günde milli birlik ve beraberlik duygusuyla hareket ettiği görülmüştür.

C. 1952 YILI ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

Bu bölümden itibaren 1952-1959 yıllarında Kayseri’de Zafer Bayramının nasıl ve ne şekilde kutlandığına dair bilgi verilmiştir. Bu doğrultuda 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958 ve 1959 yıllarında Kayseri’de Zafer Bayramı kutlamaları ele alınmıştır. Okuyucular, bu bölümden itibaren 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında Kayseri’de Zafer Bayramı kutlamalarını karşılaştırma yapma, benzerlik ve farklıları değerlendirmiş olacaktır.

İstiklal gazetesi 1952 yılı Zafer Bayramı, hazırlıklarına değinmiştir. 30 Ağustos Zafer Bayramı, bu yıl Büyük Taarruzun 30. yılına denk gelmiştir. 30 Ağustos Zafer Bayramı’nın yıl dönümü için hazırlıklara başlanmıştır. Zafer Bayramı merasim ve kutlama alanı olan Cumhuriyet Meydanı, kurum ve kuruluşlar, okullar, evler bayraklarla süslenmiştir. 8. Kolordu Komutanlığı, her yıl olduğu gibi bu yıl da Zafer Bayramı merasim, tören ilgili hazırlıklarını organize etmiştir (İstiklal, “30 Ağustos Zafer Bayramı Parlak Bir Törenle Kutlanacak”, 29 Ağustos 1952: 1).

İstiklal gazetesinde, 30 Ağustos Zafer Bayramı ile ilgili yer alan bir başka habere şu şekilde yer vermiştir. Kayserililer, Zafer Bayramının 1952 yılı kutlamalarında büyük bir sevinç ve coşkuya ortak olacaktı. Bu yılki kutlamalar, büyük zaferin 30. yılına denk gelmekteydi. Halk, aradan geçen 30 yıla rağmen aynı coşkuyu ve hissiyatla Zafer Bayramını kutlanacaktı. Zafer Bayramı, Cumhuriyet Meydanı’nda halkın öğrencilerin, askerlerin, kamu görevlilerin, devlet ricalinin katılımıyla kutlanacaktı. Kolordu Komutanı, 30 Ağustos sabahı tebrik ve kutlamaları, kabul edecekti. Garnizon Komutanı ve 8. Kolordu Komutanı, Vali ve Belediye Başkanın Cumhuriyet Meydanına teşriyiyle Zafer Bayramı merasimi ve kutlamaları başlayacaktı. Kolordu Komutanlığı ve Garnizon Komutanlığı, Zafer Bayramını bir ordu bayramı olarak tertip edip, düzenleyecekti (İstiklal, “Zafer Bayramımız Kutlu Olsun”, 30 Ağustos 1952: 1).

Ç. 1953 YILI ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

30 Ağustos Zafer Bayramı merasimi ve kutlamaları, önceki yıl olduğu gibi bu yılda Kayseri’de aynı duygu ve düşünceyle gerçekleştirildi. 30 Ağustos 1953’te gerçekleştirilen Zafer Bayramı kutlama ve törenine ilişkin İstiklal gazetesinde şu ifadeler yer verilmiştir.

“Kayserililer, 30 Ağustos Zafer Bayramı’nın 31. yıl dönümünde saat: 09:00’da tören alanını hınca hınç doldurmuştu. Bu arada orduveinde subay ve askeri erkân bayram tebriklerini kabul etmekteydi. Vali, Belediye Başkanı ve Kolordu Komutanının saat: 09:30’da kendi protokol sırasına göre resmi teşekkürleri için kabul resmine başlamıştır. Vali Kazım Arat, Ordu Komutanı Eşref Manas ve beraberindekiler saat:10:00’da Cumhuriyet Meydanı’na gelmesi üzerine tören başlamıştır. Vali ve Ordu Komutanı merasim kıtasını teftiş ettikten sonra Vali Kazım Arat, Belediye Başkanı Osman Kavuncu, Kolordu Komutanı Eşref Manas ve Emniyet Müdürü Şevket Asbuzoğlu teftişe iştirak edenlerle beraber resmigeçit için yerlerini almıştır. Mülki ve askeri erkân tören alanında yerlerini aldıktan sonra remi ve hususi teşekkür sırasıyla Atatürk anıtına çelenk bırakmıştır. Valilik, , Belediye, 8. Kolordu Komutanlığı, Demokrat Parti, Halk Partisi, Sümerbank, Akbank, D.D. Yoları, İş Bankası, Atatürk anıtına çelenk bırakan kurumlar arasında yer almıştır. Daha sonra 8. Kolordu Komutanı, Garnizon Komutanlığından genç bir subay, günün anlam ve önemini belirten birer konuşma yapılmıştır. Halk ve protokol üyeleri askerler ve öğrenciler tarafından düzenlenen gösterileri ilgiyle izlenmiştir. Kolordu Komutanlığı, akşam orduveinde askeri erkân ve il protokolüne davet vermiştir. Askerler, gecenin ilerleyen saatlerinde düzenlediği fener alayıyla şehir süslemiştir” (İstiklal, “Zafer Bayramını Büyük Coşkunlukla Kutladık”, 31 Ağustos 1953: 1-2).

Kayseri’nin köklü gazetelerinden olan Hâkimiyet gazetesi de Kayseri’deki Zafer Bayramı merasim, tören ve kutlamalarına sayfalarında yer vermiştir. 1953 yılı Zafer Bayramı, tören, merasim ve kutlamalarıyla ilgili Hâkimiyet gazetesinde, şu ifadeler yer almıştır.

30 Ağustos Zafer Bayramı’nın 31. yılı münasebetiyle 8. Kolordu Komutanı Eşref Manas ve Vali Kazım Arat, askeri bando eşliğinde saat:10:00’da Cumhuriyet Meydanı’nda bulunan askerlerin ve halkın bayramını tebrik etmiştir. Teğmen Hüseyin Tirelioğlu, günün anlam ve önemi belirten heyecanlı bir konuşma yapmıştır. Daha sonra Kolordu Komutanı Eşref Manas Kayserililere hitaben anlamlı bir konuşma yapmıştır. Tümgeneral Eşref Manas, 30 Ağustos Zafer Bayramı konuşmasını şu şekildeydi: *“Muhterem Kayserililer, Sevgili askerler! Zafer Bayramı’nı idrak ettiğimiz bugünde Kayseri gibi milli şuurun ve bilincin yüksek olduğu bir yerde göreve başlamak benim için büyük bir şeref olmuştur. 31 yıl önce elde edilen bu şanlı zaferi, milletçe birbirimize kenetlenerek kutlamaktayız. Bu şanlı zafer, yalnızca Türk ordusuna nasip olmuştur. Türk milleti istikbalinin yenilmez bekçisi olan ordunla bin yaşa. 30 yılı önce elde edilen bu şanlı zaferle Türk devletinin temeli atılmıştır. Günümüzde evlatlarımız yurt dışında insanlık için Kore’de savaşarak milletlerarası bir kahraman olduklarını ispatlamışlardır. Türk ordusu Dumlupınar’da atalarının göstermiş olduğu üstün kahramanlık örneğini Kore’de de göstermiştir. Türk ordusu geçen 30 yıl zarfında kendisini kuvvetlendirmeye devam etmiştir. Nihayet demokrasiye kavuşmuş bulunmaktayız. Sahip olduğumuz bu düzeni koruyarak, daha ileriye taşımamız gerekmektedir. Bizler geçen zaman zarfında asla gevşeme ve yumuşamadık. Bilakis bizler kendimizi her türlü zorluğa hazırlayacak bir şekilde merhaleler kat etmeye devam etmekteyiz. Ordumuzun durumunu anlamamız açısından en güzel örnek, ordumuzun Kore’de göstermiş olduğu başarıdır. Ordumuz, her zaman kendisine destek veren halkına canı gönülden bağlı olmaya devam etmekte, milletine şükranlarını sunmaktadır. Asker arkadaşlarım! Ordumuzun eşsiz zaferleriyle övünmek elbette hakkınızdır. Günümüzde bilim*

ve teknolojide yaşanan gelişmeler karşısında maddi kuvvet manevi kuvvetle yarış halindedir. Ordumuz milletin kendisine verdiği maddi ve manevi desteği arkasında hissederek kanunlara bağlı olarak bir disiplin içerisinde kendini geliştirmeye devam etmektedir. Ordumuz, şartlar ne kadar çetin olursa olsun her türlü koşulda milletimize ve vatanımızı müdafaa etmeye devam edecektir” (Hâkimiyet, “30 Ağustos Münasebetiyle Tümgeneral Eşref Manas’ın Konuşması”, 1 Eylül 1953: 1-2).

D. 1954 YILI ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

Kayserililer, önceki yıllarda olduğu gibi bu yılda 30 Ağustos Zafer Bayramını, milli bir hisle, büyük bir coşkuyla içerisinde kutlanmıştır. İstiklal gazetesi, 1954 yılı Zafer Bayramı tören, merasim be kutlamaları için yapılan hazırlıklara değinerek, şu ifadelerle yer vermiştir. İstiklal gazetesi, 30 Ağustos’un milletimiz ve yurdumuz açısından sahip olduğu öneme atıfta bulunarak, Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile ilgili hatıralara yer vermiştir. İstiklal gazetesi, Türklerin yokluk içerisinde Başkomutanlık Meydan Muharebesi’ni kazanıp, yeni bir devlet kurmayı başardığını, bundan sonra ordu, millet el ele vererek vatanını müdafaa etmeye ve istiklaline sahip çıkmaya devam edeceğini belirtilmiştir (İstiklal, “30 Ağustos Zafer Bayramımız”, 30 Ağustos 1954: 3).

Türk Havacılık Haftası kutlamaları, 30 Ağustos Zafer Bayramı ile aynı zaman dilimine denk gelmekteydi. Türk Hava Kurumu, her yıl Ağustos ayının son haftasını Havacılık Haftası olarak kutlanmıştır. Türk Hava Kurumu, Havacılık Haftasında, havacılıkla ilgili vatandaşları, öğrencileri bilgilendirmiş, halka açık uçuş gösterileri düzenlenmiştir. Türk Hava Kurumu, ülkemizin muhtelif bölgelerinde sabit ve gezici planör kapları ve kursları düzenleyerek gençlere havacılığı sevdirmeye çalışmış, kabiliyetli gençleri bünyesine katarak personel ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır. Türk Hava Kurumu, Türk Kuşu gezileri ile gençlerin gönüllerinde havacılık aşkı yerleşmesini sağlamıştır. Türk Hava Kurumu, eğitim kurumlarında modelcilik kursu açarak, öğrencileri havacılık konusunda bilgilendirmiştir. Türk Hava Kurumu'nun çalışmaları, gençleri havacılık mevzunda yüreklendirmiştir. Türk Hava Kurumu, Türk havacılığını tanıtmak için yurt dışında da çalışmalarda bulunmuştur. Ulvi gayretler peşinde ilerlemeler kaydeden THK, bilhassa Havacılık Haftasında yoğun bir faaliyet göstererek, millete ve ülkesine karşı vazifesini yerine getirmeye çalışmıştır (İstiklal, “Havacılık Haftası Münasebetiyle”, 1 Eylül 1954: 1, 3).

E. 1955 YILI ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

30 Ağustos Zafer Bayramı’nın 33. yılı dönümü önceki yıllarda olduğu gibi bu yılda sevinç içerisinde kutlanmıştır. Hâkimiyet gazetesi, 30 Ağustos 1955 yılı Zafer Bayramı kutlamaları ve merasimi öncesi yapılan hazırlıklara değinmiştir. Gazetede yer aldığı üzere 30 Ağustos Zafer Bayramı programı şu şekilde olacaktı:

- 1- Birlikler saat: 09:30'da yerlerini almış olacaktır.
- 2- Saat: 10:00'da birlikler teftiş edilecektir.
- 3- İstiklal Marşı'nın okunmasıyla beraber tören başlayacaktır.
- 4- Atatürk anıtına çelenk konulacaktır.
- 5- Kolordudan bir subay İstiklal Harbi ve Başkumandanlık Muharebesi'nin tarihçesi hakkında bir konuşma yapacaktır.
- 6- Garnizon kumandanı bir hitabette bulunacaktır.
- 7- Asker ve sivillerin geçit resmi başlayacaktır.
- 8- Gece saat: 20:00'da fener alayı düzenlenecektir (Hâkimiyet, "30 Ağustos Zafer Bayramı'nın Programı", 30 Ağustos 1955: 1).

Hâkimiyet gazetesi, Zafer Bayramı, merasim, tören ve kutlamalarına da değinmiştir. Hâkimiyet gazetesinde yer alan habere göre: Zafer Bayramı her yıl olduğu gibi sivil ve askeri erkânın katılımıyla Cumhuriyet Meydanı'nda kutlanmıştır. Halk, asker, öğrenciler, sabahın erken saatlerinde Cumhuriyet Meydanı'nı doldurmuştur. Vali, Belediye Başkanı ve 5. Yurtiçi Bölge Komutanının tören alanına gelmesi üzerine Zafer Bayramı kutlamaları başlamıştır. Tören alanın dolduran vatandaşlar, askerler, öğrenciler, hep bir ağızdan saat: 10:00'da İstiklal Marşı'nın okumuştur. Ardından kamu kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, askerler, Atatürk anıtına çelenk bırakmıştır. Zafer Bayramı dolayısıyla Teğmen Hikmet An ve 5. Yurtiçi Bölge Komutanı Tuğgeneral Cemal Akbulut, günün anlam ve önemi belirten birer konuşma yapmıştır. Yapılan konuşmaların ardından askeri birlikler ve öğrenciler tarafından geçit resmi düzenlemiştir. Sırasıyla Muharebe Taburu, askeri araçlar ve öğrenciler, tören alanından birer birer geçmiştir. Ordu mensupları, mülki idare amirleri, vatandaşlar ve öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen Zafer Bayramı, saat: 11:00'da sona ermiştir. Zafer Bayramı kutlamaları, akşam saat: 20:00'da coşkun bir hava içerisinde düzenlenen Fener alayıyla sona ermiştir (Hâkimiyet, "Zafer Bayramı Bütün Yurtta Neşe İçinde Kutlandı", 31 Ağustos 1955: 1, 4).

İstiklal gazetesi de Zafer Bayramı tören ve kutlamalarına sayfalarında yer vermiştir. İstiklal gazetesi manşetinde Zafer Bayramı ile ilgili şu ifadeler yer almıştır. 30 Ağustos Zafer Bayramı, dün bütün yurttaki coşkuyla kutlanmıştır. Türk milleti, 33 yıl önce olduğu gibi bu günde aynı duyguları yaşamaktadır. Zafer Bayramı, dolayısıyla şehrimizde parlak bir tören tertip edilmiştir. Bu yılki Zafer Bayramı kutlamalarına; Vali Kazım Atakul, Garnizon Komutanı Cemal Akbulut, Belediye Başkanvekili, daire amirleri, askerler, öğrenciler ve vatandaşlar katılmıştır. Zafer Bayramı dolayısıyla Yurtiçi 5. Bölge Komutanı Cemal Akbulut, günün anlam ve önemini belirten veciz bir konuşma yapmıştır. Yurtiçi 5. Bölge Komutanı Cemal Akbulut'un yapmış olduğu konuşma şu şekildeydi. "Muhterem arkadaşlar, Asker evlatlarım, Aziz Kayserililer, Genç subay arkadaşlar! İstiklal Harbi ile ilgili duygu ve düşüncelerimi dile getirmeye Türk gençliği tercüman olmuştur. Türk milleti, 33 yıldır, Zafer Bayramını kutluyor. Aramızda ellili yaşını aşmış olanlardan; İstiklal Muharebesine katılmış olanlar, cepheye kağnılarla mermi taşımış olanlar kağnıları sürerek yaralılara su verenler, yol yapanlar, erzak taşıyanlar var. Bendeniz milletimizin yapmış olduğunuz mukaddes

hizmetlerden ve o zor günlerden bahsetmek istedim. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra Osmanlı Devleti, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan düşman kuvvetlerinin istediğine boyun eğmek zorunda kalmıştır. Türklerin yaşadığı coğrafya Türk’e sorulmadan işgal edilmiş, silahsız halkımız katledilerek, kendi vatanında Türklere yaşama hakkı tanınmamıştır. 1919 yılı baharı 19 Mayıs günü Samsun’a kahraman bir Türk evladı çıktı. O Türk subayı; bir aydın, Türk milletinin milli gururunu ve iradesini, azmini barındıran yiğit bir askerdir. General Mustafa Kemal Paşa, düşmanların, padişahın ve hükümetin imzaladığı sulh muahedenamesini Türk milletinin tanımadığını tüm dünyaya ilan etti. Yurdun her tarafında düşmana karşı mücadele eden Türk milleti, Samsun, Erzurum, Sivas ve Ankara’da Mustafa Kemal Paşa’nın etrafında kenetlenmiştir. İzmir’in Adana’nın Antep ve Maraş’ın işgaline karşı milli kuvvetlerle mücadele eden Türk milleti, 1920 ve 1921’de Şark’ta Kars, Garp ‘ta ve İnönü mevzilerinde elde ettiği zaferle yeni bir ordu meydana getirdi. Türk ordusu, 1921 sonbaharında düşmanı Afyon ve Kütahya’da durdurdu. 26 Ağustos 1922’de başlayan Büyük Taarruzun beşinci gününde 30 Ağustos 1922 Dumlupınar Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile düşman kuvvetlerini yok etti. Bütün dünyanın gözü önünde meydana gelen eşsiz kahramanlık savaşı, Türker’in hür ve müstakil bir devlet kurup, var olmasını sağladı. Ordusuyla birlikte hareket eden Türk milleti, Dumlupınar Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile yeniden ayağa kalkmış, tüm zorluklara rağmen düşmanı yenmeyi başarmıştır. Bugün Kore harbine katılan vatan evlatları, İstiklal Harbini kazanan ataları gibi kahramanlıklarını dünyaya ispat etti. Kore’de mücadele veren Türk askeri, dünya barışına katkı sağlamıştır. Türk ordusu, günümüzde Cumhuriyet rejimi sayesinde her geçen gün güçlenmeye ve kendini yenilemeye devam emektedir. Türk ordusu geçmişte olduğu gibi bugünde ülkemize, yönelecek saldırıları bertaraf edecek güçtedir. Bu doğrultuda Kore’deki Türk Tugayının göstermiş olduğu başarı, yurdumuza saldırmaya niyetlenecek olanlara verilecek en güzel cevap niteliğindedir. Atatürk’ün (Ne Mutlu Türküm Diyene) sözü büyük kumandanın Türk kahramanlığını belirtmek ve Türklerin asil bir millet olduğunu belirtmek için sarf ettiği bir sözdür. Yaşasın Türk Ordusu” (İstiklal, “Zafer Bayramını Dün Bütün Yurtta Coşkunlukla Kutladık“, “Tuğgeneral Cemal Akbulut’un Konuşması”, 31 Ağustos 1955: 1-2).

F. 1956 YILI ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

30 Ağustos Zafer Bayramı, 1956 yılında da aynı heyecanla milli bir hisle kutlanmıştır. Hâkimiyet gazetesi, bu yılda Kayseri’deki Zafer Bayramı, merasim, tören ve kutlamalarına sayfalarında yer vermiştir. Hâkimiyet gazetesinde yer alan habere göre: Tarihin kaydettiği en büyük zaferlerden birisi olan 30 Ağustos Zaferinin 34. yıl dönümü dolayısıyla tüm şehir baştanbaşa bayraklarla donatılmıştı. Şehir halkı sabahın ilk saatlerinde Cumhuriyet Meydanı’na gelerek bu anlamlı güne iştirak etmiştir. Garnizon Komutanı, saat: 09:00’da Zafer Bayramı tebriklerini kabul etmiştir. Vali Kazım Atakul, Belediye Başkanı Osman Kavuncu ve Garnizon Komutanı Vekili Albay Nuri Altuğ saat: 10:00’da askeri birlikleri teftiş ettikten sonra halkın ve askerlerin bayramını kutlamıştır. Askeri bando eşliğinde hep birlikte İstiklal Marşı okunmuş, Atatürk anıtına çelenk bırakılmıştır. Garnizon Komutanlığından genç bir subay, günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapmıştır. Ardından Garnizon Komutanı Vekili Albay O. Nuri Baştuğ, günün önemine binaen veciz bir konuşma yapmıştır. Daha sonra askerler ve öğrenciler, geçit resmi düzenlemiştir. Cumhuriyet Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü, öğleden sonra Zafer Bayramı şerefine Sümer Stadında, bir müsabaka tertip etmiştir. Askerler de akşam fener alayı düzenlenmiştir. Bu yılki Zafer Bayramının gün boyu yapılan etkinliklerle dolu bir şekilde kutlandığı görülmüştür.

Hâkimiyet gazetesi, 30 Ağustos Zafer Bayramı münasebetiyle Garnizon Komutanı Vekili Albay O. Nuri Baştuğ'un yaptığı konuşmaya geniş bir şekilde yer vermiştir. Garnizon Komutanı Vekili Albay O. Nuri Baştuğ'un konuşması şu şekildeydi. *"Bugün dünya tarihinde eşine ender rastlanılan bir muharebenin 34. yıl dönümüdür. Bugün yok oldu zannedilen Türk milletinin kadın, erkek, çocuk, demeden bütün kuvvetiyle, azmiyle ve imanı ile yeniden var olduğu bir gündür. Bugün Türk ordusunun daha evvelki zamanlarda elde etmiş olduğu şanlı zaferlere bir yenisi eklediği bir günün yıl dönümüdür. 30 Ağustos Türklerin tarihe mal ettiği şanlı zaferlerden birisi olmuştur. Bugün ay yıldızlı şanlı bayrağımız mübarek vatan semalarında bir kez daha ebediyetten dalgalandığı bir gün olarak ilan edilmiştir. Bu muharebe daha evvel yapılan muharebelere benzememekte olup, eşi benzerine az rastlanan bir muhabere olarak tarihe geçmiştir. Türk ordusu, Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile beş gün gibi kısa bir zaman zarfında düşman kuvvetlerini yok etmeyi başarmıştır. Türk ordusu, bu muharebe neticesinde işgal altında bulunan Batı Anadolu topraklarını ve Kuzey Batı Anadolu topraklarını düşman işgalden kurtarmış, ülkemiz istiklaline kavuşmuştur. Türk ulusu, geçmişte nice şanlı zaferler elde etmiştir. Türk ulusu, savaş meydanında kazandığı zaferlerin siyasi neticelerini de elde etmiştir. 30 Ağustos Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile Anadolu coğrafyasında bağımsız, müstakil bir Türk Devleti, kurulmuştur. Her yıl kutlanmakta olan 30 Ağustos Zafer Bayramı, Türk milletinin vatan sevgisini yenilenmektedir. Asker arkadaşlarım! Her biriniz birbirinizden daha mert, cesur kahraman vatan evladısınız. Ülkemiz yiğidin harman olduğu bir yerdir. Sizler bu milletin göz bebeği kahramanlar ve dünyanın hayran kaldığı vatan evlatlarıdır. Sizler, atalarımızın bize emanet ettiği bu vatani bir bütün olarak koruyup kollayarak gelecek nesillere emanet edeceksiniz. Sizin yolunuz, bizim yolumuzdur. Elinde silah, dilinde Allah'ın sözü ile bu vatan uğruna şehit olan aziz şehitlerimizin ruhları şad olsun. Bir gün yurdumuzu savunmak zorunda kalırsak bütün dünya bir kez daha sizin kahramanlığınızı hayret ve gıptayla seyredecektir. Bağımsızlık ancak onu fedakâr bir şekilde hak eden milletin hakkıdır. Kahraman Kayserililer; fedakâr askerler, hepimizin Zafer Bayramını en içten dileklerle kutluyorum"* (Hâkimiyet, "Zafer Bayramı Yurdun Her Yerinde Parlak Bir Şekilde Kutlandı", "30 Ağustos'un Manası", 31 Ağustos 1956: 1, 4).

G. 1957 YILI KAYSERİ'DE ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

Bu yılki Zafer Bayramı kutlamaları 30 Ağustos'un 35 yıl dönümüne denk gelmiştir. Hâkimiyet gazetesinde, 1957 yılı Zafer Bayramı, merasim, tören ve kutlamalarıyla ilgili şu ifadeler yer vermiştir. Vali Muavini, 8. Kolordu Komutanı Hüseyin Ataman, Belediye Reisi Şahap Sicimoğlu, askerler, öğrenciler ve vatandaşların katılımıyla Zafer Bayramı, Cumhuriyet Meydanı'nda kutlanmıştır. Vatandaşlar, Zafer Bayramı 35. yıl dönümü kutlamalarına yoğun bir ilgi göstermiştir. 8. Kolordu Komutanı ve Garnizon Komutanlığı'ndan genç bir subay günün anlam ve önemi belirten birer konuşma yapmıştır. Öğrenciler, askerler ve dernekler tören sonunda geçit resmi düzenlenmiştir. 30 Ağustos günü şehir bayraklarla donatılmıştı. Askerler Zafer Bayramı dolayısıyla akşam Fener alayı düzenlenmiştir. 30 Ağustos Zafer Bayramı münasebetiyle hitapta bulunan Kolordu Komutanı Korgeneral Hüseyin Ataman, etkili bir konuşma yapmıştır. Kolordu Komutanı Korgeneral Hüseyin Ataman'ın konuşması, şu şekildeydi: *"Kıymetli arkadaşlar, Muhterem Kayserililer, Asker arkadaşlarım! Mustafa Kemal ve silah arkadaşları eşsiz bir kahramanlık örneği göstererek bu vatanın istiklalini sağlamış ve Cumhuriyeti kurarak bu vatani bize emanet etmiştir. Türk milleti, ordusuyla el ele vererek mağrur ve zalim düşmanı yenmiş; vatanını, bayrağını, haysiyetini ve istiklalini elde etmiştir. Askerlerimizin, subaylarımızın sevgi, saygı muhabbeti ve güveni sayesinde Başkomutanlık Meydan Muharebesi, kazanılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Taarruzun planlayıcısı ve uygulayıcısı olarak, ordumuzun düşmanı imha edecek yerini ve saatini tayin ederek, bu muharebenin kazılmasını*

sağlamıştır. Bu şanlı ve eşsiz zaferin yıl dönümü münasebetiyle Mustafa Kemal Atatürk’ün müstesna kudretli ruhu önünde sevgi ve saygı ile eğiliyor, aziz şehitlerimizi rahmet ve minnetle anıyorum. Vatanımızı, milletimizi düşman işgalinden kurtaran kahraman ordumuza bundan sonra da ikbalde parlak zaferler diliyorum” (Hâkimiyet, “30 Ağustos Münasebetiyle Kolordu Komutanının Konuşması”, 2 Eylül 1957: 1, 4).

Ğ. 1958 YILI ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

Hâkimiyet gazetesi, 30 Ağustos 1958 yılı Zafer Bayramı, hazırlıklarına değinmiştir. Hâkimiyet gazetesinde yer alan habere göre: 30 Ağustos Zaferi’nin 36’ıncı yıl dönümü şehrimizde parlak merasimle kutlanacaktır. Şehrimizde günler öncesinden Zafer Bayramı hazırlıklar başlamış olup, şehrin her tarafı bayraklarla süslenmiştir. 30 Ağustos Zafer Bayramı programına göre, 30 Ağustos Cumartesi günü saat: 09:00’dan itibaren 8. Kolordu Kumandanı bayram tebriklerini kabul edecekti. Zafer Bayramı merasimi ve kutlamaları saat: 10:00’da Cumhuriyet Meydanı’nda başlayacaktı. Cumhuriyet Meydanı, Zafer Bayramı için hazırlıklar tüm hızıyla devam etmekte olup, Cumhuriyet Meydanı’na zafer takı ve şeref tribünü konulmuştur. Garnizon Komutanlığı, akşam ordu evinde düzenlenmeyeceği davet için harılanmaktadır. Askerler, fener alayı için hazırlıklarını tamamlamıştır. (Hâkimiyet, “Zafer Bayramı Hazırlıkları”, 26 Ağustos 1958: 1).

Zafer Bayramı, önceki yıllar olduğu gibi bu yıl da büyük bir sevinç içerisinde kutlanmıştır. Hâkimiyet gazetesi, Zafer Bayramına sayfalarında geniş bir şekilde yer vermiştir. Gazetede yer alan habere göre Zafer Bayramının tüm yurttan ve Kayseri’de çeşitli programlar düzenlenerek gerçekleştirildiği görülmektedir. Türk milletinin hürriyet ve bağımsızlığını tüm dünyaya kabul ettirdiği, şerefli tarihimize bir övünç kaynağı olarak bıraktığı 30 Ağustos Zafer Bayramı’nın, bugün 36 yılı dönümünü kutluyoruz. Ankara Vaizi Halil ASLANGÜL, duydu ve hislerini belirtmek için Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile ilgili bir köşe yazısı kaleme almıştır. Hâkimiyet gazetesi, Ankara Vaizi Halil ASLANGÜL’ün köşe yazısına yer vermiştir. Ankara Vaizi Halil ASLANGÜL’ün kaleme aldığı köşe yazısında şu ifadeler yer almıştır: “36. yılını kutladığımız 30 Ağustos Zafer Bayramı, şanlı tarihimizin şeref kaynağı, milletimizin iftihar madalyasıdır. İnsanlık kadar engin şerefli bir maziye dünyalar kadar zengin bir geçmişe sahip olan aziz milletimiz, Birinci Cihan Harbinde yenilen devletler safında yer almıştır. Bu nedendir ki yurdumuzun her tarafı işgale uğramış, İstanbul işgal edilmiş, padişah kaçmış, Yunanlılar İzmir’e asker çıkarmıştır. Vaziyet tarihte eşi benzeri görülmemiş bir fecaat arz etmekteydi. Ancak milletimizin zor ve acı günlerinde ümitsizliğe kapılmamıştır. Milletimiz, kendisini aydınlığa çıkacak şanlı bir zaferle inanmıştır. Mehmet Akif Ersoy, şu dizelerle milletimizin duygularına tercüman olmuştur. Doğacaktır sana vadettiğin günler hakkın. Kim bilir belki yarın belki yarından da yakın. Türk milleti, Atasının etrafında toplanarak yuvasına saldıran bir aslan hışmıyla kükreyerek, düşmana saldırmıştır. Yine de Türk milleti, bu yük zaferi kolay elde etmemiştir. Türk milleti, modern silahlarla donatılmış bir düşman karşısında; kadınıyla, çoluğuyla çoğuyla, genciyle, yaşlısıyla düşmanı Sakarya’da perişan etmiştir. En sonunda Türk milleti, Allah’ın inayetiyle Başkomutanlık Meydan Muharebesi’nde düşmanı denize dökmüştür. Memleket düşmandan işgalinden kurtarıldıktan sonra kapitülasyonlar kaldırılmış, millet idaresine dayanan yeni bir devlet kurulmuştur. Geçmiş kahramanlıklarla dolu olan Türk milleti, Malazgirt, Kosova ve Niğbolu Meydan Muharebesini, Çanakkale Savaşını ve Başkomutanlık Meydan Muharebesini kazanarak adını tarihin altın sayfalarına yazdırmıştır. Düşman, Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile Türk halkının ölümü göze alarak vatanını ve bağımsızlığını teslim etmeyeceğini anlamıştır. Türkler olmasa,

tarikh ne yazacaktı? Tarih, Türklerin şanlı zaferleriyle yeniden yazılmıştır. Günümüzde Türk milleti he zamankinden daha müreffeh, Türk ordusu her zamankinden daha modern silahlarla donatılmış bir haldedir. Türker, Kore’de kızıl yangını söndürmüştür. Günümüzde Kıbrıs’ta silahsız, masum vatandaşlarımıza saldırılar yapılmakta. Türk ordusu, gün gelecek bunun hesabı da sorulacaktır. 30 Ağustos, millet olarak bizi derinden etkileyen birçok hatıranın canlandığı kahramanlık günüdür. Bu anlamlı günde aziz şehitlerimizi saygıyla, rahmetle anıyor, gazilerimize sağlık ve mutluluk diliyorum. Sözlerimi Şair Cevdet ASLANGÜL’ün “Mehmetçiğe Sesleniş” adlı şiirinin şu mısralarıyla bitiriyorum:

Ey! Cesur evladı büyük Ata’nın

Ey! İftihar madalyası vatanın

Düşman mı dayanır coşunca kanın

Değil mi bu kan Türk kanı Mehmet” (Hâkimiyet, “Zafer Bayramımız Kutlu Olsun”, “30 Ağustos Zafer Bayramı”, 30 Ağustos 1958: 1-2).

Hâkimiyet gazetesi 1 Eylül 1958 tarihli sayısında Kayseri’de Zafer Bayramı, merasim, tören ve kutlamalarıyla ilgili okuyucularını bilgilendirmiştir. Gazetenin şöyle bir haber yaptığı görülmüştür: Zafer bayramı, memleketin her tarafında olduğu gibi Kayseri’de de anlam ve ehemmiyetine uygun bir biçimde büyük bir merasimle kutlanmıştır. 30 Ağustos Cumartesi günü Kayseri’de parlak bir merasim tertip edilmiştir. 30 Ağustos sabahı saat: 09:00’da Kolordu Komutanı tebrikleri kabul etmiştir. Ardından Vali Ahmet Kınık, Kolordu Komutanı Şeref Konuray ve Belediye Başkanı Şahap Sicimoğlu, Cumhuriyet Meydanına teşrif ederek askerlerin ve vatandaşların bayramını kutlamıştır. Sivil ve askeri erkân, Cumhuriyet Meydanı’nda kendilerine ayrılan bölümde yerlerini aldıktan sonra Zafer Bayramı merasim, tören ve kutlamaları başlamıştır. Protokol mensupları, öğrenciler, vatandaşlar ve askerler, bando eşliğinde hep bir ağızdan saat: 10:00’da İstiklal Marşı okunmuştur. Ardından sivil ve askeri erkân, dernekler, Atatürk anıtına çelenk koymuştur. Bir asteğmen günün anlam ve önemi belirten bir konuşma yapmıştır. Ardından Kolordu Komutanı Şeref Korunay etkileyici bir konuşma yapmıştır. Kolordu Komutanı Şeref Korunay’ın konuşmada: “Kurtuluş Savaşı yıllarında ülkemizin genel durumunu değerlendirmiş, Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile Türkiye Cumhuriyeti adı altında yeni bir devleti kurulduğunu, kurulduğu andan itibaren Türkiye Cumhuriyeti’nin büyük ilerlemeler kaydettiğini belirtmiştir.” 30 Ağustos Zafer Bayramı merasimi ve kutlamaları, asker ve öğrencilerin düzenlediği geçit resminden sonra saat: 12:00’da sona ermiştir. Garnizon Komutanlığı, 30 Ağustos Zafer Bayramı akşamı ordu evinde bir davet vermiş ve askerler fener alayı düzenlemiştir. Her yıl olduğu gibi bu yılda Zafer Bayramı günü şehir ışıklandırmış, bayraklarla donatılmıştır (Hâkimiyet, 30 Ağustos Zafer Bayramı Neşe İçinde Kutlandı”, 1 Eylül 1958: 1).

H. 1959 YILI ZAFER BAYRAMI KUTLAMALARI

1926 yılından itibaren Kayseri’de kutlanmaya başlayan 30 Ağustos Zafer Bayramı, 1959 yılında da milli bir bayram olarak kutlanmıştır. Hâkimiyet gazetesi, 30 Ağustos Zafer Bayramı öncesi yapılan hazırlıklara değinmiştir. Yaşlaşmakta olan 30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla şehirde yapılan hazırlıklara hız verilmiştir. Bu doğrultuda 30 Ağustos Zafer Bayramı için şu hazırlıklar yapıldı: Zafer

Bayramı hazırlıklarının tertip edilmesi için bir komite kuruldu. Komite, bugünlerde çalışmalarını tamamlayarak, Zafer Bayramı programını ilan edecekti. Öte yandan 30 Ağustos Zafer Bayramı’nın daha görkemli bir şekilde kutlanması için bütün hazırlıklar yapılacak ve gerekli tedbirler alınacaktı (Hâkimiyet, “Zafer Bayramı Hazırlıkları İlerliyor”, 25 Ağustos 1959: 1).

Gazeteden 30 Ağustos Zafer Bayramı tören ve kutlamalarının şu şekilde yapıldığı anlaşılmaktadır. Tarih boyunca büyük milletimizin özünü teşkil eden ve milletimizin aziz varlığı, milli gururu ve iftihar kaynağı olan kahraman ordumuz, Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile adını tarihe altın harflerle yazdırmıştır. Zafer Bayramının 37’inci yıl dönümü, yurdun her bir yerinde ve şehrimizde büyük bir heyecan ve sevinçle kutlanmıştır. Milletimiz, bu zaferin emsalsiz ve biricik kumandanı Gazi Mustafa Kemal’in huzurunda huşuyla eğilerek, Büyük Zaferin kazanılması uğrunda şehit olan kahramanları ve gazileri derin bir hisle anmıştır. Bu mutlu gün münasebetiyle Cumartesi günü öğleden itibaren şehir baştanbaşa bayraklarla donatılmıştır. Kayserililer, sabahın erken saatlerinde ordumuzun geçit resmini seyretmek için Cumhuriyet Meydanı’na akın etmiştir. Vali Ahmet Kınık, Belediye Reisi ve Yurtiçi Bölge Komutanı Nazmi Ergüneş, saat: 10:00’da Cumhuriyet Meydanına gelerek halkın ve ordunun bayramını kutlamıştır. 30 Ağustos Zafer Bayramı töreni plaktan çalınan İstiklal Marşı’nın okunmasıyla başlanmıştır. Vali, Belediye Reisi, Yurtiçi Bölge Komutanı, daire müdürleri, dernekler, Atatürk anıtına çelenk bırakmıştır. Genç bir subay günün anlam ve önemini belirten etkileyici bir konuşma yapmıştır. Büyük bir tezahüratla kürsüye gelen Yurtiçi Bölge Komutanı Nazmi Ergüneş, 30 Ağustos Zaferine yaraşır bir konuşma yapmıştır. 30 Ağustos töreni ordu ve öğrencilerin geçit resmi ile sona ermiştir. Askerler, gece Fener alayı düzenleyerek, şehir rengârenk ışıklarla donatılmıştır (Hâkimiyet, “Zafer Bayramı Heyecanla Kutlandı”, 31 Ağustos 1959: 1, 4).

Bununla beraber gazete, 30 Ağustos Zaferi Bayramı ile bir köşe yazısı yayınlamıştır. Köşe yazısında şu ifadelerin yer aldığı görülmektedir: “Milletçe 37. Yılımı kutladığımız (30 Ağustos Zafer Bayramı), milli kahramanlığımızın altın destanıdır. Fertlerin hayatında olduğu gibi milletlerin hayatında da bir takım acı hatıralar, yer almıştır. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra ordunun elinden silahları alınmış ve dağıtılmıştı. Milletimiz ümitsizliğe çaresizliğe düştüğü anda bile Allah’ın kendisine yardım edeceğine inanmıştır. Türk milleti, Allahın yardımı ve inayetiyle yeniden kükremesini bilmiştir. Türk milleti, aziz Atatürk’ün etrafından toplanarak, tüm gücüyle istiklali için mücadele etmiştir. Türk milleti, zorlu ve meşakkatli bir süreçten sonra istiklaline ve vatanına kavuşmuştur. Türk milleti, uzun, çetin ve yorucu bir mücadelenin ardından 30 Ağustos Zaferi ile vatanın düşmandan işgalinden kurtarmıştır. Bu nedenle 30 Ağustos Zaferi, Türk halkının şanlı bir zafer olarak tarihte geçmiştir. (Türkler olmasa tarih ne yazacaktı?) sorusu gibi (Kore’de Türk Tugayı olmasaydı, Birleşmiş Milletler ne yapacaktı?) soru sorulamaya başlanmıştır. 30 Ağustos Zaferi, Osmanlı Devleti’ni sona erdirmiş, Türkiye Cumhuriyeti’ni kurdurmuştur. Günümüzde Türk ordusu, dosta güven düşmana korku salmak için güçlenmeye devam emektedir. Türk ordusu, her zamanki gibi vatanını müdafaa etmeye devam etmektedir. Türk Tugayı, Kore’de kahramanlık örneği göstererek Birleşmiş Milletlerin ve dünyanın güvenine layık olmuştur. Bu büyük ve önemli günde aziz gazi ve şehitlerimizi saygı ve minnetle anıyor, Zafer Bayramının milletimize kutlu olmasını diliyorum” (Hâkimiyet, “Zafer Bayramı”, 1 Eylül 1959: 1-2).

Sonuç

Başkomutanlık Meydan Muharebesi, Anadolu coğrafyasında Türker'in yeni bir devlet kurmasını ve bağımsızlığını kazanmasını sağlamıştır. Türk Ordusu, 30 Ağustos 1922'de Yunan kuvvetlerini tamamen bertaraf ederek kazanmış olduğu bu zafer, 30 Ağustos Zaferi olarak tarihe geçmiştir. 30 Ağustos Zaferi, 1926 yıldan itibaren ülkemizde milli bir bayram olarak kutlanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında Kayseri'de Zafer Bayramı merasim ve tören ve kutlamalarına değinilmiştir. Bu araştırma makalesi ile Kayseri özelinde Zafer Bayramı tören, merasim ve kutlamalarına halkın, ordunun yetkililerin yaklaşımı ortaya konulmuştur. Bu makalede 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında Kayseri'de Zafer Bayramı, merasim, tören ve kutlamalarına yer veren Kayseri gazetesi, İstiklal gazetesi ve Hâkimiyet gazetesinden yararlanılmıştır. Kayseri gazetesi, İstiklal gazetesi ve Hâkimiyet gazetesi, Kayserililerin milli hislerine tercüman olmak, halkın vatanseverlik duygusunu artırmak, 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın önemini belirtmek için Zafer Bayramı merasim, tören ve kutlamalarına geniş bir şekilde yer verdiği görülmüştür.

Kayseri gazetesi, İstiklal gazetesi ve Hâkimiyet gazetesini esas alarak yaptığımız bu çalışmada, 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında Kayseri'de 30 Ağustos Zafer Bayramının halkın, öğrencilerin, askerlerin, kamu görevlilerinin katılımıyla geniş katılımlı bir bayram olarak kutlandığı görülmüştür. 1952 yılından önce Kayseri'de Zafer Bayramının, hem Cumhuriyet Meydanı'nda hem de Halkevi'nde düzenlenen programla kutlandığı anlaşılmıştır. Kayseri Halkevi, 1932 yılından itibaren Zafer Bayramına ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Kayseri Halkevi, 30 Ağustos günü gösteriler, konferanslar düzenlemiştir. 1951 yılında halkevlerinin kapatılması üzerine Zafer Bayramı, yalnız Cumhuriyet Meydanı'nda kutlanmıştır. Tek Parti döneminde 30 Ağustos Zafer Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı gibi milli bayramlara ev sahipliği yapan Halkevleri, milli ve manevi değerlerin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli görevler üstlenmiştir.

Kayseri'de 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında yapılan 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları Kolordu Komutanlığı himayesinde Cumhuriyet Meydanında ve Garnizon Komutanlığında gerçekleştirilmiştir. Gündüz merasimi ve kutlamalarının bir program dâhilinde, halkın, öğrencilerin, askerlerin, mülki idare amirlerinin katılımıyla Cumhuriyet Meydanı'nda yapılmıştır. Zafer Bayramı tören ve kutlamaları, askeri bando veya taş plaktan çalınan İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlamıştır. 30 Ağustos Zafer Bayramı nedeniyle sivil ve askeri erkân, dernekler Atatürk anıtına çelenk bırakmıştır. 30 Ağustos Zafer Bayramı tören, merasim ve kutlamaları ordunun himayesinde yapıldığı için genç subaylar ve Kolordu Komutanı, günün anlam ve önemi belirten konuşmalar yapmıştır. 30 Ağustos Zafer Bayramı'nda vatandaşlar, askerler ve mülki idare amirleri bir araya geldiği için Kolordu Komutanı tarafından verilen mesajlar önemli görülmüştür. 30 Ağustos Zafer Bayramı'nda Kolordu Komutanı; dönemin iç ve dış siyasetinden, yaşanan gelişmelerden, halkın orduya vereceği destekten, bölgesel güvenlik arayışlarından, Kayseri'nin yerel sorunlarından, Başkomutanlık Meydan Muharebesinin öneminden, Mustafa Kemal'in siyasi ve askeri özelliklerinden bahsetmiştir.

Sonuç olarak 1930-1945 ve 1952-1959 yıllarında yapılan 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları; Kayserililerin vatan ve millet sevgisini arttırmış, Atatürk İlke ve İnkılaplarını benimsemesini sağlamış, milli bilinç ve şuurunu tazelemiş, milli birlik ve beraberliğini güçlendirmiştir. Kayseri gazetesi, İstiklal

gazetesi ve Hâkimiyet gazetesinde yer alan haberlerden Kayseri basınının 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamalarına gerek önemi verdiği görülmüştür. Söz konusu gazete haberlerinden halkın ve yetkililerin 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamalarına gereken önemi verdiği görülmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren kutlanmaya başlanan Zafer Bayramı kutlamaları, Türk milletinin milli bilincini ve şuurunu tazelemeye devam etmekte olup, bu milli şuurunu gelecek nesillere aktarılmaya devam etmektedir.

Etik Kurul İzni

Bu çalışmada etik kurul izni gerekmemektedir.



Kaynakça

- Altuncuoğlu, N. & Saydan, İ. A. (2015). Kayseri Vilayet Gazetesi ekseninde Cumhuriyetin ilk yıllarında Kayseri’de Zafer Bayramı kutlamaları. *Erciyes Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (39): 146.
- Akgümüş, M. (2023). *Demokrat Parti Dönemi’nde Kayseri (1950-1960)*. (Yayınlanmış doktora tezi) Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şanal, M. (2006). Atatürk Döneminde Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1938). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 22 (39): 292.
- Tuncel, B. (1972). *Atatürk ve 30 Ağustos Zaferi’nin İlk Kutlanması*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Turan, Ş. (2002). *Türk Devrim Tarihi 3. Kitap*. Bilgi Yayınevi.

İncelenen Gazeteler

- Hâkimiyet gazetesinin 1 Eylül 1953 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 30 Ağustos 1955 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 31 Ağustos 1955 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 31 Ağustos 1956 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 2 Eylül 1957 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 26 Ağustos 1958 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 30 Ağustos 1958 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 1 Eylül 1958 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 25 Ağustos 1959 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 31 Ağustos 1959 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet gazetesinin 1 Eylül 1959 tarihli sayısı.
- İstiklal gazetesinin 29 Ağustos 1952 tarihli sayısı.
- İstiklal gazetesinin 30 Ağustos 1952 tarihli sayısı.
- İstiklal gazetesinin 31 Ağustos 1953 tarihli sayısı.
- İstiklal gazetesinin 30 Ağustos 1954 tarihli sayısı.
- İstiklal gazetesinin 1 Eylül 1954 tarihli sayısı.
- İstiklal gazetesinin 31 Ağustos 1955 tarihli sayısı.
- Kayseri gazetesinin 1 Eylül 1930 tarihli sayısı.
- Kayseri gazetesinin 3 Eylül 1934 tarihli sayısı.
- Kayseri gazetesinin 1 Eylül 1937 tarihli sayısı.
- Kayseri gazetesinin 6 Eylül 1937 tarihli sayısı.
- Kayseri gazetesinin 2 Eylül 1940 tarihli sayısı.
- Kayseri gazetesinin 31 Ağustos 1944 tarihli sayısı.
- Kayseri gazetesinin 3 Eylül 1945 tarihli sayısı.
- Resmi gazetenin 27 Mayıs 1935 tarihli sayısı.
- Resmi gazetenin 20 Haziran 1938 tarihli sayısı.

